מפניני הפרשה - מאמר

למה הוא מחכה?

בפרשתנו מסופר על חלומות פרעה. הפרות הרזות הבולעות את השמנות ולא נודע כי באו לקירבן: "**ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשנות הבריאת**: **ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה**..." (פרק מא' כ') וכן השיבולים השדופות מכלות את המלאות והדשנות.

חלומות אלו נועדו להוציא את יוסף מבור כלאו ולהמליכו - קורא פרעה לכל חכמיו, חרטומיו ומכשפיו, ושואלם לפתרון החלום, ואין פותר אותם לפרעה.

אומר המדרש: פותרים היו, אלא שפתרונם לא נכנס באוזניו. אמרו לו: שבע הפרות הטובות, שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר. ושבע שיבולים הטובות: שבע מלכויות אתה כובש, ושבעה מחוזות מורדים בך - למה, כדי שיבוא יוסף באחרונה ויטול גדולה.

אמר הקב"ה: אם יבוא יוסף תחילה ויפתור את החלום, אין זה שיבחו. יכולים החרטומים לומר: אילו שאלתנו, כבר פתרנו אותם לך. אלא המתין להם עד שנתייגעו והוציאו את רוחו, ואחר כך בא יוסף והחזירה לו. עליו אמר שלמה: "**כל רוחו יוציא כסיל**" אלו חכמי פרעה, "וחכם באחור ישבחנה" זה יוסף, שנאמר: "**אין נבון וחכם כמוך**"!

תחילה לא הוזעק יוסף מבור כלאו! לא הוזמן להציג פתרונו! ורק כשסיימו החרטומים ופתרונותיהם לא התקבלו – מיד: "ויריצוהו מן הבור"!...

נראה לומר שיש כאן רמז לשאלה גדולה שרבים רבים שואלים - מדוע הגאולה מתמהמהת? הרי כאשר מלך המשיח יבוא, הוא יציג פתרונות של אמת לכל המצוקות ולכל המדווים: הביטחוניים, הבריאותיים, המשפחתיים, הכלכליים המדיניים וכו'?!.

נראה לומר עפ"י הנ"ל שכל עוד מתנוססים שלטים כוזבים ומלאי אשליות, בנוסח "**ישראל מחכה לפלוני**", "**רק פלוני יביא שלום ובטחון**" ועוד, יעמוד המשיח בצד ויחייך. יאמר: נסו, נסו להקים מערכת חינוך בלי אמונה, ליצור חברה מנותקת משורשי מסורת ישראל - מה עוד יש לנסות ולא ניסיתם. תזרקו הכל לקלחת ונראה איזה תבשיל יצא. תטעמו ותתבלו לפי הצורך. ותאמרו אם לכך התכוונתם, אם זה אביל. התשובה ידועה מראש. כדברי הנביא: "**ויחי כאוכלם מהנזיד, והמה צעקו ויאמרו מוות בסיר**".

במשנה בסוף מסכת סוטה שנינו: "**בעקבות משיחא חוצפא יסגא** (לפני בו המשיח תתרבה החוצפה) **והיוקר יאמיר. הגפן תיתן פריה והיין יהיה ביוקר. נערים פני זקן ילבינו. בן מנכל אב, בת קמה באמה וכלה בחמותה. אויבי איש אנשי ביתו. פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו. ועל מי יש לנו להישען, על אבינו שבשמים**".

נשאלת השאלה: מדוע? למה, בפרום הגאולה, יהיה המצב כה גרוע? על כך ענה המשגיח מישיבת 'מיר', רבי ירוחם זצ"ל: המשיח יבוא ויציע פתרון: עבודת ה', תורה ומצוות. והוא לא יבוא, עד שינוסו כל הפתרונות האחרים ויאכזבו! יש השמים מבטחם בכלכלה, והפרוטה תכלה מן הכיס, היוקר יאמיר. הגפן תתן פריה והיין יהיה ביוקר, כל התורות הכלכליות תופרכנה. המעמדות בחברה הן מבטה, הנימוסים וההליכות. המשפחה היא מבטה. והכל יקרוס.

כשיבינו שאין כל מבטה, יפנו אל המבטח ה' יתברך שהוא המבטח העתיק והאמיתי: "**ורדפה את מאהביה ולא תשיג אותם, ובקשתם ולא תמצא, ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון, כי טוב לי אז מעתה!**"

בין אדם לחבירו

כמו שבכל מצווה אחרת חלה חובה על ההורים לחנך את ילדיהם למצוות, כך גם במצוות שמירת הלשון, חובתם של ההורים לחנך ולהרגיל את בניהם ובנותיהם הקטנים להימנע מדיבור לשון הרע, החל מהגיל בו הם מבינים את משמעות הדבר.

אחת התופעות המצויות אצל ילדים (גם אצל מבוגרים אך בהיקף קטן יותר) היא שהם מרבים לדבר בגנות המאכלים המוגשים להם, ובכך הם פוגעים במי שהכינם, לכן יש להרגיל את הילדים להימנע מהערות גנאי מסוג זה.

שואל ומשיב

שאלה: האם מצווה לשבח את ארץ ישראל (הארץ) והאם אסור לגנותה?

תשובה: יסוד חטאם של המרגלים היה שלא אהבו את הארץ, שנאמר בתהלים קו', כד: "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו".

מתוך כך דיברו בגנותה. מכאן נלמד על מעלתה של ארץ ישראל, שהרי איסור לשון הרע חל על אנשים בלבד, כדי שלא לצערם, לפיכך אין איסור לספר לשון הרע על עצים ואבנים שאינם חשים צער.

אולם על ארץ ישראל אסור לספר לשון הרע, מפני שהמדבר בגנותה כופר בתורה ששיבחה את הארץ, ומעכב את גילוי שמו של ה' בעולם, שאינו מתגלה אלא דרך ארץ ישראל, ארץ הקודש. לפיכך עונשו של המוציא דיבת הארץ חמור במיוחד, שאפילו בני דור דעה, שקיבלו תורה מסיני, לא עמדה להם זכותם, וכיוון ששמעו עליה לשון הרע ומאסו בה, נגזרה עליהם מיתה, ונתעכבה כניסת ישראל לארץ ארבעים שנה.

כמו כן מסופר במסכת כתובות בדף קיב. על גדולי האמוראים שהיו משתדלים שלא יצא שם רע על ארץ ישראל. רבי חנינא, כשהיה מהלך בארץ ישראל וראה מכשול בדרך, היה מתקנו. ומפרש רש"י שהיה משווה ומתקן מכשולי העיר מפני חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו, היה מחזר תמיד לתקנה כדי שלא יצא שם רע על דרכיה. ורבי אמי ורבי אסי היו מדקדקים להושיב את תלמידיהם במקום הנעים ביותר, בבוקר כשהיה מעט קר הושיבום בחמה, ולעת הצהרים כשנעשה חם הושיבום בצל, כדי שלא יתרעמו חלילה על ישיבת הארץ ואקלימה. עלינו לתקן את חטא המרגלים ולדבר בשבחה של הארץ ולהודות לה' על המתנה הטובה שהנחיל לאבותינו ולנו. ובפרט בדורנו, שבחסדי ה' מיליוני יהודים זכו לעלות לארץ, להקים בה משפחות וליישבה, מה שלא זכו דורות רבים של צדיקים וקדושים לפנינו. לכן חובה מוטלת עלינו, להקפיד לדבר בשבחה של ארץ ישראל, לאהוב את נופיה, לקשטה בעצים ופרחים, לנקותה מפסולת, לתקן את דרכיה, לבנות בה בתים נוחים ונאים.

כתב הרב קוק באגרות ראיה שיסוד הגלות והשפלות הנמשך בעולם, בא ממה שאין מודיעים את ארץ ישראל, את ערכה וחכמתה... (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

"על שלא שמענו"

"**אבל אשמים אנחנו**..." (פרק מב' כא') מפרש המלבי"ם שהם לא הצטערו על המכירה, שהרי גם מה שדנו אותו למיתה היה בעיניהם מעשה נכון: "...**והנם שגוף הדבר מה שדנו אותו למיתה לא יחשב בעיניהם לחטא כי הם דמו שחייב מיתה מן הדין כמו שכתוב בפרש וישב. אבל הם חשבו**: "**על מה העניש ה' אותנו, מפני שלושה דברים. א. על אחינו, שהיה לנו לוותר נגדו מצד האחוה. ב. אשר ראינו צרת נפשו, והיה לנו לרחם עליו מצד מדת הרחמים. ג. בהתחננו אלינו, והיה ראוי שנמחול לו מצד תחנוניו ולישא פשעיו. והראיה בעיניהם שעל זה היה העונש, שלכן באה אלינו הצרה הזאת, שהיא מדה כנגד מדה, שכשם שנמכר אחינו על ידינו כן לקח מאתנו את אחד**".

במדרש אגדה מקץ פרק מב כא' מובא: אמרו חז"ל: "**אפשר שיוסף בן שבע עשרה שנה ורואה שאחיו מוכרים אותו ושותק, אלא מלמד שהיה משתטה לפני כל אחד ואחד, כדי שימלאו עליו רחמים, ולא היו משניחין עליו**".

נראה שזו כוונת חז"ל בבא מציעא ל: "**לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה**" – שהרי חורבן בית שני נגרם בגלל חטא מכירת יוסף וחטאם היה, שלא נהגו ביוסף לפנים משורת הדין ולא רחמו עליו. כאשר ראו האחים שיוסף, אפילו שנשבע "חי פרעה", וחוקת מצריים קבעה, שכל הנשבע בחיי המלך ואינו מקיים חייב מיתה, בכל זאת העמיד חייו בסכנה ומשחררם מבית הסוהר, כשהם זרים לו לגמרי – רק אז התחילו להבין את חטאם, שהם לא ריחמו אפילו על אחיהם, עצמם ובשרם, והתייחסו כלפיו בכל חומר הדין. לפיכך אמרו: "על כן באה אלינו הצרה הזאת" – בא עלינו העונש מידה כנגד מידה. אנו לא רצינו לרחם על אח – הרי אנו זקוקים עכשיו לרחמיו של גוי.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אהרון בן שרה שרון ע"ה	אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל	שרה שרה בת מרים כהן ע"ה	אהובה בת מרים דורני ע"ה
חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה	ניר בן דרורה ארזוני ע"ה	סימונה בת מרסדס אלמליה ע"ה	ג'נט בת רחל וסאלם ישרוב ז"ל
ממון בן אויכון ז"ל	בנימין יהשוע (בנג'י) נידהם ע"ה והי"ד	פרחה (פאני) בת סעדה מיארה ז"ל	רבקה בת הרב צדוק התוכה ז"ל
חיים בן יוסי וסימי גבאי ז"ל	משה בן מרים מוסאי ע"ה	מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו	לאה (לידיה) טאובר ע"ה

בס"ד ג' לחודש טבת ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 12
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת מקץ
מפטירים

"ויקץ שלמה והנה חלום"
(מלכים א' פרק ג' פסוק טו')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 16:19
יציאת שבת וחג: 17:17
זמן רבנו תם: 17:47

מצוות ציצית סוגי הבדים החייבים עפ"י שו"ע בסימן ח' ופוסקים אחרונים

סוגי הבדים החייבים בציצית

המקור בתלמוד

הגמרא במסכת מנחות לט: עוסקת בשאלה איזה סוגי בדים חייבים בציצית מהתורה. ובתחילה מביאה מחלוקת בין רב יהודה לרב נחמן לגבי ציצית העשויה מבד 'משי' (שיראין) שלדעת רב יהודה ציצית ממשי חייבת בציצית מהתורה ולדעת רב נחמן אינה חייבת בציצית מהתורה:

"אמר רחבה אמר רב יהודה: חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן פוטרין בשל צמר, חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ואפילו בשיראין. ופליגא דרב נחמן, דאמר רב נחמן: השיראין פטורין מן הציצית..."

לאחר מספר קושיות ותירוצים מביאה הגמרא שתי ברייתות משמו של רבי ישמעאל הסותרות זו את זו. לפי ברייתא א': ציצית העשויה מבד משי אינה חייבת בציצית מהתורה ותואמת לדעת רב נחמן. ולפי ברייתא ב': ציצית ממשי חייבת בציצית מהתורה ותואמת לדעת רב יהודה.

"...ורב נחמן? כדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל (ברייתא א'): הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם, ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים, אף כל צמר ופשתים. אמר אביי: והאי תנא דבי רבי ישמעאל מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי ר' ישמעאל (ברייתא א'): בגד - אין לי אלא בגד צמר, מנין לרבות צמר גמלים...וחשיראין, מנין? ת"ל או בגד. מפרש רש"י: השיראין - מעיל של משי.

הפסיקה להלכה בפוסקים הראשונים

המחלוקת בין רב יהודה לרב נחמן לא הוכרעה בגמרא. ועיון בפסיקת הפוסקים הראשונים בעניין מעלה שגם הפוסקים הראשונים נחלקו בזה.

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ציצית פרק ג' הלכות א' וב' פסק להלכה כדעת רב נחמן שבגד מצמר או פשתים חייב בציצית מהתורה ושאר בדים מדרבנן.

הלכה א': "כסות שחייב אדם לעשות בה ציצית מן התורה היא כסות שיש לה ארבע כנפיים או יותר על ארבע...ותהיה הכסות של צמר או של פשתן בלבד.

הלכה ב': "אבל טלית של שאר מינין כגון בגדי משי ובגדי צמר גפן ובגדי צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים וכיוצא בהן אין חייבין במצות ציצית אלא מדברי חכמים כדי להיזהר במצות ציצית...שכל הבגדים האמורים בתורה סתם אינם אלא צמר ופשתים בלבד".

פסיקת הרא"ש

הרא"ש ורוב הפוסקים הראשונים באשכנז פסקו להלכה כרב יהודה שכל סוגי הבדים חייבים בציצית מהתורה. זו לשון הרא"ש במנחות.

הפסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשולחן ערוך הלכות ציצית סימן ט' סעיף א' פסק להלכה כדעת הרי"ף והרמב"ם שרק בגד מצמר או פשתים חייב בציצית מהתורה: **"אין חייב בציצית מן התורה, אלא בגד פשתים או של צמר רחלים, אבל בגדי שאר מינים אין חייבים בציצית אלא מדרבנן.**

אולם הרמ"א פסק להלכה כדעת הרא"ש, שכל סוגי הבדים חייבים בציצית מהתורה. "...**ויש אומרים דכולהו חייבין מדאורייתא וחכי הילכתא**)..."

משנה ברורה

ה 'משנה ברורה' בס"ק ג' מונה שלוש "נפקא מינא" אם פוסקים שרק צמר או פשתים חייבים בציצית מהתורה, או כל הבדים - אחד מהם הוא שראוי יותר לעשות בגד שיוצא בו מהתורה. אכן בס"ק ה' כתב שלמרות פסיקת הרמ"א שכל הבדים חייבים בציצית מהתורה ראוי להחמיר ולעשות ציצית מצמר.

'יצחק יקרא'

אולם בביאור 'יצחק יקרא' על המשנה ברורה בד"ה "יחמיר" כתב שמסרו בשם ה 'חזון איש' שלא לבש ציצית מצמר, מפני שבחום הקיץ בארץ ישראל יתכן שזהו בגד שאינו נהנה מלבישתו ואינו חייב בציצית.

האם בגד סינטטי (פוליאסטר) חייב בציצית

הלבוש

הלבוש אורח חיים סימן י' סעיף ד' כתב: **אין חייב בציצית אלא דבר הנקרא בגד, דכתיב (במדבר טו, לח) ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם, ובגד הוא כל דבר הנארג באריגה ונעשה בגד, לאפוקי מלבוש של עור שאינו נקרא בגד, ואינו חייב בציצית אפילו יש לו ארבע כנפות..."**

שו"ת 'הר צבי'

עפ"י זה פסק שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן ט': "...**הנה בניילון יש שני מינים, יש מין ניילון העשוי כולו חתיכה אחת ולא מחוטים ואינו מעשה אורג, ובטלית ממין זה לדעת הלבוש הואיל ולא נארג אין עליו שם בגד להתחייב בציצית. אולם יש גם ניילון העשוי מחוטי ניילון והוא מעשה ארג, וטלית ממין זה ודאי שהוא נכלל בכלל בגד וחייב בציצית**".

שו"ת 'איגרות משה'

בשו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב' סימן א' פסק שבד סינטטי פטור מציצית, אפילו אם הוא עשוי מחוטים ארוגים.

שו"ת 'ציץ אליעזר'

בשו"ת 'ציץ אליעזר' חלק יב' סימן ג' פסק שבגד מהומר סינטטי חייב בציצית, אך אין לברך על ציצית כזו.

סיכום: לפי דעת מרן בשו"ע רק בגד צמר או פשתים חייב בציצית מהתורה ושאר בדים חייבים מדרבנן. לדעת הרמ"א כל הבדים חייבים בציצית מהתורה. ציצית מבד סינטטי חייבת בציצית אך אין לברך עליה.

פינת העורך

"למה שלמתם רעה תחת טובה?" (מד'- ד') כתב בספר "מנחה בלולה": אין יוסף מצווה לאשר על ביתו לשאול את האחים: **"למה גנבתם את גביעי?"** אלא לשאול אותם: **"למה שלמתם רעה תחת טובה?"** - מכאן נמצאו למדים, שגדול עוון כפיות טובה יותר מעוון של גניבה בידיים....

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לר' אבייתר וכוכב אסתר חזני הי"ו ולבני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בכורם אריאל הי"ו, והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לר' אבייתר וכוכב אסתר חזני הי"ו ולבני משפחותיהם לרגל הולדת בנם אוריאל הי"ו, נכד לחברינו היקרים שרון ומירי מלול הי"ו, והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שיזכו הוריו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציהם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על ירקות ופירות הגדלים במים

הקדמה

גידול במים עמוקים הינה שיטת גידול הידרופונית המתבצעת כששורשי הצמחים מושרים בתמיסת דישון בכל מחזור הגידול של הצמח, והצמח גדל בתוך עציץ רשת בעל חורים ליציאת שורשים. לשיטת גידול במים השלכות במגוון תחומים הלכתיים ובהם: גידולים הקלאיים בשנת השמיטה, הפרשת תרומות ומעשרות, שימוש בצמח לסכך את הסוכה, הברכה על הפירות ועוד. בשיעור זה נתייחס לנושא הברכה על הפירות מגידולים אלו.

שו"ת שבט הלוי

בשו"ת שבט הלוי חלק א' סימן רה' כתב שעל גידולי מים יש לברך את הברכה המקורית, בטענה שבניגוד לכמהין שפטריות שבהם כל המין לא מחובר לאדמה ויונק מהאוויר, עיקר מינם של גידולי המים גדל באדמה.

"...ומסברא דאינו דומה לכמהין ופטריות...אך למעשה אין לפסוק שיברך עליו שהכל, ויותר מסתבר לברך ברכתו הראויה".

שו"ת אור לציון

בשו"ת אור לציון חלק ב' פרק יד' - דיני ברכות, לשאלה יג' – "מה מברכים על ירקות שלא גדלו באדמה אלא במים (גידולי מים)", השיב: "על ירקות שגדלו במים מברך בורא פרי האדמה., ובהערות בפרק יד' - יג' כתב.

"בחיי אדם בכלל נ"א סעיף י"ז כתב, שאם לקח אחד מחמשת מיני דגן שגדל בעציץ שאינו נקוב ועשה ממנו פת, אינו מברך עליו המוציא לחם מן הארץ, שבעציץ לא נקרא ארץ, אלא מברך בורא מיני מזונות, ולבסוף מברך ברכת המזון. וכן ירקות שגדלו בעציץ שאינו נקוב, אינו מברך עליהם בורא פרי האדמה, משום שלא נקרא אדמה, ע"ש, וראה עוד בשדי חמד כללים מערכת כ' כלל ק' שהאריך בזה".

"ובשו"ת שבט הלוי...כתב על דברי החיי אדם, שאעפ"כ מסתבר שיברך בורא פרי האדמה אף על גידולי מים, ומשום שמינו גדל באדמה, ולא דמי לכמהין ופטריות שמבואר בשו"ע שם סעיף א' שמברך שהכל נהיה בדברו, ומשום שמין כמהין ופטריות לא יונק מהאדמה, אלא מאוירא, וכמ"ש במג"א שם ס"ק ד'..."

הסיבה שכתב שו"ת שבט הלוי אינה מספיקה, לכן כתב סיבה נוספת והיא שהם באים מזרעים שגדלו באדמה.

שו"ת יחוה דעת

בשו"ת יחוה דעת חלק ו' סימן יב' דן בשאלה: **"פירות וירקות שהם גידולי מים בלבד, האם יש לברך עליהם ברכתם, בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה, או שמא צריך לברך עליהם שהכל נהיה בדברו?"**

בתשובתו כתב שאין לדמות צמחים מגידולי מים לצמחים הגדלים בעציץ לא נקוב, משום שצמח הגדל בעציץ לא נקוב יונק מאדמה. את גיגולי המים יש לדמות לכמהין ופטריות, שאין להם שום יניקה מהקרקע.

"תשובה: הנה בפירות וירקות שגדלו בעציץ שאינו נקוב, יש לדון אם יש לברך עליהם כברכתם, או לא...אולם לגבי גידולי מים בלבד נראה שמכיוון שאין שום יניקה מהקרקע, שהמים מפסיקים בין הזרעים לקרקע, אין לברך על גידולי המים ברכת הפירות והירקות, אלא ברכת שהכל נהיה בדברו, וכדין כמהין ופטריות שאף על פי שהם גדלים בקרקע הואיל ואינם יונקים מן הקרקע צריך לברך עליהם שהכל נהיה בדברו, כמבואר בברכות (מ:). וכן פסקו הרמב"ם (פרק ח' מהלכות ברכות הלכה ח'), **ובטור ושלחן ערוך (סימן רד סעיף א')..."**

אמנם בשו"ת נחפה בכסף ושו"ת שדה הארץ אסרו מדרבנן זריעה בשמיטה בצלוחית מים עם מעט עפר, אפילו שאין זו זריעה בקרקע ממש.

אולם בכל זאת אין זה דומה לגידולי מים, משום שבגידולי מים אין אפילו מעט אדמה, ובגידולי מים רבים מגדולי הפוסקים האחרונים לזרוע בשנת השמיטה, מפני שאין לזה נגדרת של שדה ולא של ארץ.

על בסיס הפסיקה הנ"ל לגבי גידולי בשנת השמיטה, ניתן לומר שגידולים אלו אינם פרי האדמה והברכה על אכילתם תהיה "שהכל נהיה בדברו" וכן פסקו להלכה כמה מגדולי הפוסקים האחרונים.

"...ומינה שאין לברך בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה על פירות וירקות של גידולי מים, אלא שהכל נהיה בדברו. וכן ראיתי להרב הגאון רבי חנוך זונדל גרוסברג בסידור מנחת ירושלים...שכתב, שבתשובה העלה שעל גידולי מים יש לברך שהכל נהיה בדברו, ולא בורא פרי האדמה. ע"ש. וראה עוד בקובץ התורה והמדינה (כרך ט' עמוד שלט). ואמנם ראיתי להגאון רבי שמואל הלוי וואזנר בשו"ת שבט הלוי חלק א' (סימן רה, בהערות לשלחן ערוך סימן רד), שהביא דברי החיי אדם בדין גידולי עציץ שאינו נקוב, וכתב, שלפי זה יש ספק בגידולי מים, ומכל מקום למעשה יותר מסתבר לברך ברכתם הראויה להם, ואין לפסוק שיברך עליהם שהכל. ע"כ. אך לאור האמור נראה שהעיקר לברך עליהם שהכל. וכן ראיתי הלום בשו"ת מחזה אליהו (סימן כח) שהעלה בנידון שלנו שיש לברך שהכל נהיה בדברו, ודלא כמו שכתב בשו"ת שבט הלוי הנ"ל. ע"ש. וכן עיקר.

אולם בסוף דבריו מדגיש שאין הדברים אמורים לגבי סתם פירות וירקות הנמצאים בשוק, משום שידוע שרוב מוחלט של הפירות והירקות המשווקים כיום הם גידולי קרקע, וכלל נקוט בידינו – "כל דפריש מרובא פרייש" ולכן יש לברך עליהם את ברכתם, בורא פרי האדמה, או בורא פרי העץ, אבל אם ידוע לנו באופן ברור שהם גידולי מים, מברכים על אכילתם "שהכל נהיה בדברו"

אמנם בסתם פירות וירקות שנמצאים בשוק אין לחוש שמא אינם אלא גידולי מים, שהרי הדבר ידוע שהרוב הגדול של הפירות והירקות הם גידולי קרקע, וכל דפריש מרובא פריש, ואף על פי שבכל ספק בהלכה בעניני ברכות, אין הולכים אחר הרוב, אלא דנים לפי הכלל ספק ברכות להקל, וכמו שכתבנו בשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק אורח חיים סימן טז אות ז'), מכל מקום בספק במציאות הולכים אחר הרוב, ואין בזה חשש איסור של ברכה שאינה צריכה שעובר על לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא (ברכות לג). וכמבואר בתשובות מיימוני (סדר נשים סימן יא) בשם מהר"ם..."

לסיכום כתב בשו"ת יחוה דעת שעל אכילת פירות וירקות שגדלו בעציץ לא נקוב, מברכים את ברכתם המקורית, על אכילת פירות שגדלו בוודאות במים, מברכים שהכל, ואם בטעות בירך עליהם את ברכתם המקורית יצא. על אכילת פירות וירקות מהשווקים הקיימים מברכים את ברכתם, משום שרוב גידולים אינם גידולי מים.

בסיכום: פירות או ירקות שגדלו בעציץ שאינו נקוב, מברך עליהם כברכתם, בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה. ופירות או ירקות שידוע שהם גידולי מים, מברכים עליהם שהכל. ואם בירך עליהם ברכתם בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה, יצא ידי חובתו בדיעבד.

סיכום

על פרות האדמה שגדלים בעציץ שאינו נקוב, אף על פי ששורשיו אינם מתחברים לאדמה, כיוון שבעציץ עצמו יש אדמה, מברכים על הפירות הגדלים בו 'האדמה'.

על צמחים שגדלים במים, נחלקו פוסקי זמננו. יש אומרים, שהואיל ומקורו של הצמח מזרעים שגדלו באדמה, וגם רגילים לגדל מין זה באדמה, ברכתו 'האדמה'. ויש אומרים, שהואיל ושורשיהם אינם מחלחלים באדמה, אינם נחשבים לפרי אדמה, ועדיף לברך עליהם 'שהכל'.

למעשה, כאשר ישנו ספק על פירות מסוימים אם גדלו באדמה או במים, יברכו 'האדמה', ורק אם ידוע שגדלו במים, מחמת הספק עדיף לברך 'שהכל', וכן על נבטים, שידוע שגדלים על מים, כיוון שנחלקו בזה האחרונים, מי שאוכל מהם לבדם מוטב שיברך על אכילה זו 'שהכל'.

שם ומשפחה _____

יוסף מתמנה לשליט על מצרים

אחרי שכל חרטומי מצרים לא הצליחו לפתור לפרעה את חלומותיו בפתרון יניח את דעתו. הזכיר שר המשקים את יוסף לפני פרעה, כפותר חלומות. מיד ציווה פרעה להביא את יוסף. יוסף הוצא מהבור, התגלח והחליף בגדיו בבגדים חדשים ועמד בפני פרעה.

פרעה סיפר ליוסף חלומותיו, ואמר לו, ששמע עליו שהוא שומע חלום ויודע את פתרונו. תחילה הבהיר יוסף לפרעה שאין זה תלוי בו, אלא באלוקים, ואז פתר לו את החלום: חלום פרעה אחד הוא. שבע שנים טובות תבאנה על מצרים, שבע שנות שפע ושגשוג שכבר החלו. אולם לאחריהן, תבואנה שבע שנות רעב קשות. החלום נשנה פעמים, כדי להדגיש שהקב"ה ממהר לעשות זאת.

המליץ יוסף לפרעה להפקיד איש חכם ונבון על כל ארץ מצרים, אשר ידאג לצבור את התבואה הרבה בשנות השבע. ובשנות הרעב הרעות יפתח את האוצרות ויחלק לרעבים. פתרון החלומות ועצתו של יוסף מצאו חן בעיני פרעה ועבדיו, לכן הסיר פרעה את טבעתו מידו ונתנה ליוסף, ומינה את יוסף לשליט על כל ארץ מצרים.

יוסף משביר לכל מצרים

בתחילה כשבאו המצרים אל יוסף ובקשו אוכל, אמר להם שאין הוא רוצה לפרנס גויים, רק אם ילכו ויעשו לעצמם ברית מילה.

פנו המצרים אל פרעה המלך ובכו לפניו וספרו לו על דרישת יוסף. שאל אותם המלך: "מדוע לא אספתם אוכל הרי בכל שנה משנות השבע יצאו אנשים ברחובות הערים והזכירו לאנשים את שנות הרעב שעתידות לבוא כדי שיאספו אוכל". ענו לו: "אספנו, אלא שהכל נרקב". אמר להם פרעה: "אם רק תבואתכם נרקבה ואילו תבואתו של יוסף ראויה לאכילה, סימן הוא שיוסף גזר עליה שתרקב, ואם ירצה יוכל לגזר שתמותו, לכן כדאי לכם לעשות כל מה שידרוש".

מסרו המצרים ליוסף את כל כספם וזהבם תמורת אוכל, וכשלא היה להם עוד כסף מכרו ליוסף את שדותיהם ובתיהם עד שנאלצו למכור עצמם לו לעבדים. וכך נהייתה כל ארץ מצרים שייכת ליוסף, וכל תושביה - עבדיו.

ברוח הקודש ידע יוסף כמה כסף יש לכל אדם במצרים, ולכן לא לקח מחיר שוה מכולם, אלא מהעשירים גבה מחיר גבוה יותר, ומהעניים מחיר נמוך יותר, כך נגמר הכסף של העניים והעשירים באותו זמן.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. התבואה והאוכל של מי לא נרקבו?

א. תבואתו של יוסף. ב. תבואתו של יעקב.

ג. תבואתם של כל ארץ מצרים. ד. תבואתו של פוטיפר.

2. כמה בנים נולדו ליוסף במצרים ומה שמם?

א. בן אחד - מנשה. ב. בן אחד - אפרים.

ג. שני בנים ובת - מנשה, אפרים ואסנת. ד. שני בנים - מנשה ואפרים.

3. מה היה מנהגו של יוסף כשמכר למצרים אוכל?

א. גבה מכולם שווה כולל משרי פרעה. ב. מכר לכל משפחה לפי גודלה.

ג. מהעשירים גבה מחיר גבוה ומהעניים מחר נמוך. ד. ב' וג' נכונות.

4. מי הזכיר את יוסף לפני פרעה כפותר חלומות?

א. שר המשקים. ב. שר האופים. ג. אחד מהחרטומים. ד. אליהו הנביא.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "וַיְסַר פַּרְעֹה אֶת טַבַּעְתּוֹ..." (פרק מא') מה מסמלת העברתה ליוסף?

א. שימוש בחותם שבה להוצאת צווי מלכות. ב. ביטוי להערכתו ליוסף.

ג. כאות לכך שהוא שני לו בגדולה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. מה כוונת יוסף באומרו "...אֱלֹהֵיכֶם וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם..." (מג')?

א. המטמון ניתן בזכותכם או בזכות אביכם. ב. אלוקיכם מפורסם בניסים.

ג. רמז להם שהוא מאמין באלוקים. ד. כל התשובות נכונות.

7. "ויעמום איש על חמורו..." (פרק מד') מה למדים מפסוק זה?

א. היו חזקים, ולא צריכים עזרה זה מזה. ב. מרוב כעס לא עזרו זה לזה.

ג. כל אחד רצה לקיים את המצווה בשלמותה. ד. א' וב' נכונות.

8. "וירדו אחי יוסף עשרה..." (פרק מב') מדוע לא נכתב בני יעקב?

א. אחיו התחרטו על מכירתו. ב. כי הפעם ירד אתם גם בנימין.

ג. לשון התורה מגוונת. ד. אין לזה כל משמעות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. "וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַּרְעֹה..." (פרק מא') מה מצא חן בעיני פרעה?

א. פתרון החלום של יוסף. ב. עצותיו של יוסף.

ג. דרך התנהגותו של יוסף. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ה' עד ח'

10. יוסף הכיר את אחיו, מדוע לא הכירו האחים את יוסף? (פרק מב')

א. כשעזב אותם עוד לא היה לו זקן. ב. שם מצנפת על ראשו וכיסה פניו.

ג. לא העלו בדעתם שעבד יהיה מלך. ד. תשובות א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת וישלח:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בשלח תשעה) (שיעור 526)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **אסף ולישל תמאם הי"ו** וכל משפחתם - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**